



آسیب‌های فضای مجازی در کمین کودکان/عوامل بحرانی شدن آسیب‌ها

کارشناسان معتقدند برای استفاده کودکان از فضای مجازی آموزش‌های و محدودیت‌های لازم وجود ندارد و در زمینه تولیدات با محتوای مناسب برای این قشر به شدت ضعف داریم.

کارشناسان معتقدند برای استفاده کودکان از فضای مجازی آموزش‌های و محدودیت‌های لازم وجود ندارد و در زمینه تولیدات با محتوای مناسب برای این قشر به شدت ضعف داریم.

خبرگزاری مهر؛ گروه جامعه_مهناز قربانی: نشست فضای مجازی و تأثیرات آن روی کودکان با حضور حمیده زرآبادی نماینده مجلس شورای اسلامی و دکتر محمد داوری کارشناس علوم تربیتی، فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی کودکان و مدرس آموزش خانواده و مهارت‌های زندگی در خبرگزاری مهر برگزار شد و در این نشست در خصوص چگونگی استفاده از فضای مجازی توسط کودکان، آموزش والدین و نظارت والدین، مواردی مطرح و راه‌حلی ارائه شد که در ادامه گزارش به آن اشاره می‌شود.

حمیده زرآبادی نماینده مجلس شورای اسلامی در این نشست عنوان کرد که در خصوص موضوع فضای مجازی بحثی که وجود دارد این است که ما یک سری رفتارها و ناهنجاری‌ها در دنیای واقعی داریم که این ناهنجاری‌ها و رفتارهای خارج از عرف در فضای مجازی با درصد بیشتر و بی‌پروا تر انجام می‌شود و دلیل آن این است که شما در فضای مجازی قادر هستید هویت خود را که شامل جنسیت، سن، کشور و ملیت و ... مخفی کنید، نهایتاً آن ناهنجاری و آسیبی که ایجاد می‌شود بیشتر از فضای واقعی است.

همچنین در فضای واقعی یکی از اقبال آسیب‌پذیر، کودکان هستند و همیشه از آسیب‌پذیری کودکان در فضای واقعی مراقبت می‌کنیم و تلاش داریم که کودکان کمتر دچار آسیب شوند. چرا که اگر کودکی دچار آسیب شود، چند نسل بعد را هم درگیر می‌کند. برعکس اگر در بزرگسال آسیبی شکل بگیرد، در فرزند او تأثیر چندانی نخواهد داشت. اما کودک بعدها نسلی را تربیت می‌کند و قطعاً این آسیب در نسل آینده تأثیر گذار خواهد بود و بعد نسل‌ها به ترتیب آسیب‌پذیر می‌شوند.

وی به گزارشی در خصوص «استفاده نوجوانان در فضای مجازی» (در سن ۱۸ سال و یا افراد زیر ۱۸ سال)، اشاره کرد و درباره این گزارش توضیح داد که تقریباً ۱۹ میلیون فرد زیر ۱۸ سال در کشور داریم که ۸ میلیون از این افراد روزانه ۶ ساعت در فضای مجازی کار می‌کنند و این مدت زمان استفاده از فضای مجازی، زنگ خطر است که همه آسیب‌های فضای واقعی در فضای مجازی با شدت بیشتر و انواع بیشتری در حال رخ دادن است. در فضای واقعی نمی‌توان همزمان هم خشونت، کلاه برداری و هم ترویج رفتارهای پرخطر داشته باشی اما در فضای مجازی می‌توانی همزمان چند آسیب را به چند نفر منتقل کنی و باید سیاست‌گذاری در حوزه استفاده صحیح از فضای مجازی انجام شود.

شاید این جمله را شنیده باشید که «بچه من بیشتر از من در فضای مجازی می‌تواند کار انجام دهد». این خود نوعی آسیب است. این یعنی شما چیزی را نمی‌دانید و در اختیار فرزند خود می‌گذارید و بعد می‌گوئید که بچه من خیلی باهوش است و می‌تواند از آن استفاده کند.

وی افزود: چیزی که به ذهن می‌رسد این است که قانونگذاری انجام شود. شاید حوزه نظارت بر حوزه قانونگذاری ارجح تر باشد و ما یک سری قوانینی را داریم که می‌توانیم با استفاده از همان قوانین، نظارت را بیشتر کنیم و کارهایی انجام دهیم که جلوگیری شود تا اینکه صرفاً قانون گذاری انجام شود. جاهایی که خیلی خلاء دارد باید قانون گذاری شود و روش سریع تر این است که نظارت‌ها را قوی و روش‌هایی استفاده کنیم که این آسیب‌ها کمتر شود. اینکه نظارت چطور انجام شود تا بتوانیم این آسیب‌ها را کنترل کنیم، به دو شاخه تقسیم می‌شود. یک شاخه به خانواده بر می‌گردد. بحث تهدیدهای فضای مجازی در آموزش استفاده از فضای مجازی در بزرگسالان به خوبی انجام نمی‌شود. شاید این جمله را شنیده باشید که «بچه من بیشتر از من در فضای مجازی می‌تواند کار انجام دهد». این خود نوعی آسیب است. این یعنی شما چیزی را نمی‌دانید و در اختیار فرزند خود می‌گذارید و بعد می‌گوئید که بچه من خیلی باهوش است و می‌تواند از آن استفاده کند. در حالی که هزار و یک آسیب تهدید را در این فضای مجازی وجود دارد و شما از آن مطلع نباشید.

این نماینده مجلس در خصوص بحث تولید محتوا گفت: متأسفانه ما بحث تولید محتوای مناسب حوزه نوجوان در فضای واقعی و مجازی نداریم. زمانی که یک کودک یا نوجوان وارد فضای مجازی می شود و شروع به کار می کند، نمی تواند به راحتی محتوای مناسب خود را انتخاب کند و ناگزیر برای صرف وقت به جاهایی که محتوای متناسب با سن خود را ندارد، می رود و دچار آسیب می شود. در تولید محتوا خیلی ضعف داریم و این ضعف در حوزه واقعی هم هست. زمانی که به مدرسه ابتدایی می رفتهم خیلی سینما می رفتیم. فیلم گلنار، گل پامچال، سفر جادویی، پاتال، گربه های آوازه خوان و... یک سری محتواهای کودکانه خوب را در قالب کودکانه به ما یاد می دادند. فیلم گربه های آواز خوان، فیلمی سراسر شادی بود و بعد یک سری مفاهیم مثل بدذاتی و بدشانسی و رفتار بد با بچه ها، گول زدن بچه ها و... را به بچه ها یاد می داد. الان می گوئیم ممکن است در فضای مجازی یا واقعی، کسی یا بزرگسالی به شما نزدیک شود و از شما سو استفاده کند. باید این موضوع به بچه آموزش داده شود و محتوا داشته باشد مثل فیلم دزد عروسک ها و...

محتوای تولیدات امروز برای کودکان بیشتر ترویج خشونت می کند

وی ادامه داد: شاید امکانات سینمایی به اندازه امروز نبود اما امروزه ضعف محتوا داریم. برنامه های کودک در زمان ما محتوا داشت، حنا سخت کوشی را نشان می داد، مهاجران، دکتر ارنست زندگی اجتماعی را به ما آموزش داد در صورتی که در حال حاضر آنچه در محتوا به کودکان آموزش داده می شود، بیشتر جنگجویانه است یعنی از یک زمانی به بعد دیگر فکر نکردیم که هرچه از بیرون آمد، خشونت را نشان می دهد. گاهی کودکان به تبعیت از برنامه هایی که می بینند، جیغ می زنند، حرکت هایی که در فیلم ها وجود دارد را از خود نشان می دهند، این مرجع می شود و در فضای مجازی گیم آن را درست می کند، در فضای مجازی پخش می کنند، چون برای کودک جذاب است، لباس، اسباب بازی آن را هم برای کودک درست می کنند، یعنی خشونت را کاملاً یاد می دهند. قهرمانان تولیدات می توانند در داخل کشور هم نباشد. حنا یک شخصیتی بود که در داخل کشور ما نبود اما وقتی نگاه می کردم دوست داشتم که کار کنم، مهربان باشم و در شخصیت من نقش داشت. وقتی می خواستم چیزی را انتخاب کنم، حتماً به این الگو توجه می کردم. بنابراین بحث محتوا خیلی مهم است.

مادر برای اینکه بخواهد برای ساعتی کودک خود را سرگرم کند، گوشی خود را که با آن وارد اینترنت می شود را به کودک می دهد که این اشتباه است. من باید یک دسترسی محدود برای کودک یا نوجوان داشته باشم. یا ما از ابتدا آن را منع می کنیم

زرآبادی با اشاره به اینکه بحث بعدی آموزش بزرگسالان است که بر کودکان نظارت داشته باشند در مورد محدودیت دسترسی کودکان اظهار داشت: متأسفانه بحث محدودیت دسترسی برای کودکان نداریم. مثلاً مادر برای اینکه بخواهد برای ساعتی کودک خود را سرگرم کند، گوشی خود را که با آن وارد اینترنت می شود را به کودک می دهد که این اشتباه است. من باید یک دسترسی محدود برای کودک یا نوجوان داشته باشم. یا ما از ابتدا آن را منع می کنیم. مثلاً نکته جالب این است که در مدارس، تکالیف و خیلی از چیزها را در صفحات مجازی می گذارند از طرفی می گویند بچه نباید صفحه ای در اینترنت داشته باشد، اگر قرار است دانش آموز تکالیف را ببیند، باید به این صفحات سر بزند و این کار را انجام دهد و اینها محدود نیست و با عنوانی که تکالیفش را ببیند می تواند به جاهای دیگر نیز سرک بکشد. مشکل دیگر این است که خیلی از پدر و مادرها به خاطر عدم آگاهی، به جای اینکه بازی ها را خریداری کنند، آن را دانلود می کنند. ما یا بازی ها را خریداری می کنیم یا به صورت رایگان استفاده می کنیم. اگر به صورت رایگان استفاده کنیم، درآمد آن بازی از طریق تبلیغاتی است که وسط بازی می آید اما بازی که خریداری شده، حق تبلیغات ندارد، حال به خاطر اینکه مبلغ اولیه را پرداخت نکنیم آن را دانلود می کنیم.

ضرورت محدودیت دسترسی کودکان به اطلاعات فضای مجازی

وی ادامه داد: به عنوان پدر و مادر که وارد تلگرام می شویم فیلترشکن روشن است، برای صرفه جویی در هزینه، بازی ای که رایگان است را دانلود می کند. بچه زمانی که بازی می کند صفحه ای باز می شود که ممکن است مطلب و عکس نامناسب باشد و من هم به دنبال اینکه در حال بازی است، ناخودآگاه و به دلیل عدم آگاهی عضو می شود که منجر به آسیب می شود و مورد خشونت ها و آزار و اذیت های روحی قرار می گیرد. من به عنوان یک بزرگسال به یک سری مفاهیم و موضوعات را می دانم اما یک کودک و نوجوان در مورد یک سری مسائل آگاهی ندارد و برداشت آن حتماً چیز دیگری خواهد بود. ممکن است دچار استرس، ترس، رفتارهای ناهنجار مثل پرخاشگری شود و ریشه آن این است

که نمی تواند آن را بازگو کند چون آگاهی ای به او داده نشده، بنابراین تحلیلی ندارد.

موضوع نظارت در یک سمت به والدین بر می گردد که آگاهی داشته باشند و نظارت کنند و بخش دیگر به تولید محتوا مربوط می شود که در این زمینه به شدت ضعف داریم و بحث بعد محدودیت دسترسی کودکان و نوجوانان، است که باید تعریف شود و در بخش آموزش هم به مدارس و هم به پدر و مادرها باید آموزش داده شود که با رشد سنی فرزند، دسترسی کودکان نیز افزایش پیدا کند

این نماینده مجلس به اهمیت و تأثیر گذاری موضوع نظارت و قانونگذاری اشاره کرد و افزود: موضوع نظارت در یک سمت به والدین بر می گردد که آگاهی داشته باشند و نظارت کنند و بخش دیگر به تولید محتوا مربوط می شود که در این زمینه به شدت ضعف داریم و بحث بعد محدودیت دسترسی کودکان و نوجوانان، است که باید تعریف شود و در بخش آموزش هم به مدارس و هم به پدر و مادرها باید آموزش داده شود که با رشد سنی فرزند، دسترسی کودکان نیز افزایش پیدا کند. تجربه جهانی نشان می دهد که در کشورهای پیشرفته هم سطح دسترسی برای کودکان تعریف می کنند. اما در کشور ما اینگونه نیست.

بلوغ زودرس کودکان و بحران وضعیت آنها

وی پاسخ به این سوال که آیا ادامه وضعیت موجود و روند فعلی در چند سال آینده بحران ساز خواهد بود گفت: چند سال دیگر خیر و این بحران همین الان هم شروع شده و ما الان در دانش آموزان، بلوغ زودرس داریم چرا برای ما این اتفاق نمی افتاد ما که خیلی تغییری نکرده ایم و به علت شرایط تغذیه، آب و هوایی و ... است اینها خیلی تغییر نکرده و تنها چیزی که تغییر کرده این موضوع است و نکته بعدی این است که از نظر فیزیکی بچه ها مشکل دارند. هم دچار چاقی هستند و هم یک سری رفتارهایی که نیازمند حوصله و تأمل است را نمی توانند انجام دهند و خلاقیت هم ندارند. درست است کار با کامپیوتر را به خوبی انجام می دهند و سرعت عمل زیادی در کامپیوتر دارند، اما اینکه خودشان بخواهند برای یک مشکل راهکار پیدا کنند، برایشان سخت است. چون در یک مسیر خاص حرکت می کنند، یک مسیر مشخص را تکرار می کنند و کاری نمی کنند.

زرآبادی ادامه داد: زمانی که ما در کودکی بازی می کردیم، همیشه با هم بازی می کردیم بعد وقتی شما با هم سن و سال خود بازی می کنی اتفاقی می افتد که قبلاً برنامه ریزی نشده است. در نرم افزار اتفاقی که از قبل برنامه ریزی نشده، خیلی سخت است. برای ما وقتی این اتفاق می افتاد ما مجبور بودیم فکر کنیم و راهکار ارائه بدهیم. بازی های ما حرکتی بود و کمتر دچار اضافه وزن می شدیم.

قانون داریم، نظارت باید بیشتر شود

وی در پاسخ به این سوال که فکر نمی کنید اگر قانونی وضع شود شاید بتوان جلوی آن را گرفت؟ قانونی که یک سازمان یا وزارتخانه مسئول شود که در این زمینه تولید محتوا کند یا محدودیت هایی را ایجاد کند. گفت: برای تولید محتوای کودک و نوجوان قانون، مرجع و نهادی که باید این کار را انجام دهد را داریم و در حوزه دسترسی باید مرجع داشته باشیم که داریم که باید وظایف مشخص داشته باشد، داریم. من از اینکه به سمت قانون برویم، مخالف هستم چون یک حجم زیادی از قوانین داریم که خود این قوانین باعث می شود خیلی از کارها انجام نشود. از زمانی که در جایگاه قانونگذاری هستیم، می گویم تا جایی که می توانیم قانون نگذاریم. با قانون هایی که داریم، نظارت را بیشتر کنیم. در حال حاضر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در بحث تولید محتوا باید این کار را انجام دهد یا قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان می تواند در بحث تولید محتوا کار کند، مثلاً کتاب و سینمای ما قانون می خواهد که این کار را انجام دهد؟ ما باید موضوع را برای جامعه تبیین کنیم که در واقع خانواده ها نسبت به این موضوعات بی تفاوت نباشند. اینکه وقتی کودک را به سینما می برند، هر فیلمی که بود فقط به سینما بروم و با خودم می برم حال مناسب بود یا نبود کنار خودم نگاه می کند، درست نیست. وقتی از سر کار برمی گردم و خسته هستم، گوشی را به کودک می دهم و اجازه بازی به او می دهم. با چه قانونی می توان مجبور کرد این کار صورت نگیرد؟

این نماینده مجلس گفت: اقبال نسبت به کارهایی که راحت تر است، بیشتر است. من با تولید کنندگان تولید محتوا در موضوعات مختلف صحبت کردم. ما از نظر توانمندی که این کار را انجام بدهند، مشکل نداریم یعنی می توانند مطالب محتوایی خیلی خوبی را ارائه بدهند. مشکل این است می گویند اگر بخواهم این کار را در داخل کشور تولید کنم و هزینه ها را پرداخت کنم، برای من یک رقم تمام شده دارد که این را از من نمی خرنند چون جایگزین آنکه نرم افزارهای موجود است، وجود دارد. می توانیم از نظر قانونی برای نرم افزار یا بازی ای که خارج از کشور تولید شده و تولید محتوای

داخلی ندارد، مالیات بگذاریم اما باز هم خیلی بازدارنده نبوده ولی می توان روی تعرفه کار کرد و به صورت حمایتی از تولید کنندگان داخل خودمان روی محتواهای مناسب کار کنیم. یا حداقل اگر از محتواهای کشورهای دیگر استفاده می کنیم با پایش این کار صورت بگیرد و هر محتوایی را وارد جامعه نکنیم و نگذاریم اتفاق بیفتد. روی بحث قانونگذاری بیشتر در حوزه تعرفه گذاری و تنظیم کردن تمام شدن هزینه برای فردی که می خواهد تولید داشته باشد، توجیه اقتصادی داشته باشد که این کار را انجام دهد.

آسیب های اجتماعی متأثر از فضای مجازی در کمین کودکان

محمد داوری که دکترای علوم تربیتی دارد و کارشناس فضای مجازی کودکان و مدرس آموزش خانواده و مهارت های زندگی است نیز در این نشست اظهار داشت: وقتی در مورد موضوع فکر کردم و یک مروری داشتم فکر کردم که سرفصل موضوع ریشه در یک دغدغه دارد که آن تربیتی است به خصوص اینکه مربوط به کودک است. بعد مرتبط به دغدغه تربیتی با یک نوع زیست مجازی است. یعنی اگر زیست کودکان را به دو بخش زیست مجازی و حقیقی تقسیم کنیم الان دغدغه های زیست مجازی کودکان است. البته در خصوص اینکه کدام نوع زندگی حقیقی است و کدام مجازی، بحث است، روان شناسان می گویند زندگی در آن طرف حقیقی است و در حقیقت ما خودمان را سانسور می کنیم. در این طرف خود را سانسور می کنیم و خودمان نیستیم و تصویری که می خواهیم دیگران از ما داشته باشند، نیستیم. موضوعیت بحث آسیب های اجتماعی متأثر از فضای مجازی است. نمی گویم آسیب های اجتماعی فضای مجازی. در ادبیات کارشناسی هم باید دقیق تر شویم و باید از اینجا شروع کنیم. یعنی باید یک تولید گفتمان مبتنی بر رویکردهای حرفه ای و فنی با نگاه تعلیم و تربیت داشته باشیم تا مخاطب ما که مادر یا پدر است و در مورد فرزند خود نگرانی های مرتبط و متأثر از فضای مجازی دارد بداند چه کار کند.

وی افزود: این تیترو مقدمه قضیه و داستان است و در همین راستا اگر بگوییم زیست مجازی و زیست حقیقی و آسیب های اجتماعی، درصد زیادی از آسیب های اجتماعی مشترک هستند. وقتی از آسیب های اجتماعی حرف می زنیم به یک بعد مهم تربیتی که تربیت اجتماعی است، توجه می کنیم. ما می خواهیم بگوییم متأثر از فضای مجازی در تربیت اجتماعی کودکان خللی به وجود می آید و یا ناهنجاری هایی در رشد اجتماعی کودکان به وجود می آید. آیا ما در فضای واقعی این ناهنجاری های اجتماعی را نداریم؟ و باید به مبارزه و محدود کردن و قانون گذاشتن و تعیین ساختار برای استفاده از فضای مجازی برویم؟ نکته دیگر اینکه وقتی آسیب های اجتماعی در خصوص فضای مجازی و ارتباط آن با کودک را مطرح می کنیم در خصوص حوزه آسیب های اجتماعی و کودک باید به یک بعدی از شخصیت اشاره کنیم که با سایر ابعاد تربیتی در هم تنیده است. تربیت اخلاقی، تربیت عاطفی را در کنار تربیت اجتماعی و تربیت شناختی داریم که متأثر از فضای مجازی در هم تنیده و در ابعاد دیگر تربیت، تأثیرات بسیار مثبتی فضای مجازی داشته است مثلاً در تربیت شناختی.

وی ادامه داد: در تربیت شناختی می گوئیم کودک و نوجوان در فرآیند تربیتی نسبت به چند مقوله اصلی چهار (خ) وجود دارد که در تربیت شناختی به پرسش های خود در بدو تولد پاسخ می دهد، خود، خلق، خلقت و خدا که این چهار «خ» فلسفه زندگی کودک را از بدو تولد شکل می دهد و در مواجهه با فضای حقیقی و مجازی، پرسش هایی ایجاد می شود و یا به پرسش های ایجاد شده او پاسخ داده می شود. اگر ابعاد تربیتی را همه جانبه ببینیم و در دوگانه فرصت و تهدید بودن فضای مجازی، کفه فرصت می چربد. ما حتی اگر بخواهیم آسیب ها را کم کنیم، با نگاه فرصت سعی می کنیم ساختار و قوانین و راهکاری بگذاریم که از کفه فرصت فضای مجازی استفاده کنیم که الان این نگاه وجود ندارد و نگرش غلط در فضای مجازی مخصوصاً در خانواده ها خصوصاً خانواده هایی که آگاهی کمتری دارند، وجود دارد. در این ابعاد تربیتی، مصادیق بسیار زیادی در سه مقطع و ۱۴ میلیون دانش آموز در همه مقاطع و در مدارس، دبیران و عوامل مدرسه با آن مواجه هستند. هفته گذشته ناظم دو نفر را به عنوان مشاوره نزد من آورد. اینها موبایل داشتند و از آن استفاده کردند. مصادیق فراوانی وجود دارد از کسانی که کفه تهدید را سنگین تر می بینند.

فضای مجازی نیاز به مدیریت دارد

وی ادامه داد: فکر می کنم اگر بین فرصت ها و تهدیدها، مقایسه کنیم، کفه فرصت ها سنگین تر باشد. اینکه چه کنیم، به نظرم عنوان مدیریت بسیار مهم تر است مثل هر چیزی که نیاز به مدیریت دارد فضای مجازی هم نیاز به مدیریت دارد تا فرصت هایش نادیده گرفته نشود. اینکه آسیب های اجتماعی در کدام فضا بیشتر است؟ تحقیقی ندیده ام که تأیید کند آسیب های فضای مجازی بیشتر از فضای حقیقی است و هنوز جای سوال دارد. البته من تفاوت زیادی در آن نمی بینم شاید آسیب های فضای حقیقی بیشتر از فضای مجازی باشد. آسیب های فضای حقیقی مثل روابط پدر و مادر و تأثیر آن بر کودک، روابط پدر و مادر با کودک، روابط کودک با همسالان در مدرسه و مهمانی و...;

فکر می‌کنم اگر بین فرصت‌ها و تهدیدها، مقایسه کنیم، کفه فرصت‌ها سنگین‌تر باشد. اینکه چه کنیم، به نظرم عنوان مدیریت بسیار مهم‌تر است مثل هر چیزی که نیاز به مدیریت دارد فضای مجازی هم نیاز به مدیریت دارد تا فرصت‌های نادیده گرفته نشود. اینکه آسیب‌های اجتماعی در کدام فضا بیشتر است؟ تحقیقی ندیده‌ام که تأیید کند آسیب‌های فضای مجازی بیشتر از فضای حقیقی است و هنوز جای سوال دارد.

زرآبادی نماینده مجلس نیز اظهار داشت: کمتر خانواده و پدر و مادری دست کودک خود را می‌گیرند و به فضایی می‌برند که مواد مخدر مصرف می‌شود که بچه بصری این موضوع را ببیند. هیچ پدر و مادری در واقعیت این کار را انجام نمی‌دهد اما به راحتی گوشی خود را به کودک می‌دهد تا از آن استفاده کند که به نظرم اشتباه است.

وی گفت: زمانی که فرزند به یک سطحی رسیده شاید بهتر باشد که آخرین سطح یک مسئله را به او نشان داد، چون ابتدای آن را رفته اما من در مورد کودکی صحبت می‌کنم که ذهن خالی دارد، گوشی به دستش می‌دهم. در بحث فرصت و تهدید با فرصت موافقم ولی در حال حاضر اجرای آن در کشور ما تهدید است.

داوری عنوان کرد: زمانی که ما در مورد فرصت‌های یک موضوع صحبت می‌کنیم تبصره‌ای گذاشته می‌شود که جامعه ما هنوز آمادگی آن را ندارد، مثلاً اقتصاد آزاد، دموکراسی و ... این سیکل باطلی است.

وقتی تکنولوژی وارد کشور می‌شود باید با آموزش همراه باشد.

زرآبادی افزود: تکنولوژی در هر جایی که باشد قبل از آن، آموزش و آماده‌سازی بستر استفاده از آن را دارد. وقتی یک تکنولوژی را وارد کشور می‌کنیم. حتی با فرض اینکه آموزش‌ها همزمان بوده و یا چندین سال از این تکنولوژی گذشته است و همه دسترسی دارند ما هنوز آموزش مناسب نداریم. من در مورد بحث آموزش خیلی تأکید دارم. چون کلاً در کشور ما (آنچه در بودجه مجلس دیده می‌شود) بحث آموزش کم است و به آموزش بهایی داده نمی‌شود. باید هر کاری که می‌خواهیم انجام می‌دهیم، از قبل آموزش دیده باشیم که در غیر این صورت نمی‌توان انتظار داشت که رفتاری مناسب داشته باشیم. رفتاری که در فضای مجازی یا سایر موارد می‌بینیم، موارد موفق هم وجود دارد که بچه‌های آنها در فضای مجازی فعالیت می‌کنند و موفق‌تر هستند. اتفاقاً نسبت به همسالان خود با فضای واقعی هم بیشتر آشنا هستند. تحلیل بیشتری دارند، فکر بازتری دارند، با مشکل روبرو می‌شوند، بهتر برخورد می‌کنند و این نشان می‌دهد که فرد مورد نظر آموزش دیده است. سیستماتیک این اتفاق نمی‌افتد به همین علت گزاره تبصره در همه جا صادق است. وقتی می‌گوییم می‌خواهیم این کار را انجام دهیم با جامعه ۸۰ میلیونی، فرهنگ کشور ما در یک طرف خیابان با طرف دیگر خیابان، متفاوت است. نمی‌توان برای این جامعه یک تکنولوژی آورد و خواست تا با سعی و خطا آن را اجرا کنند و باید آموزش داده شود.

داوری با اشاره به اینکه در بحث آسیب‌های اجتماعی ما سه ضلعی والد، کودک و مربی داریم گفت: هرآنچه که برای کودک جذاب باشد به سمت آن می‌رود بنابراین کودک در اینجا متهم نیست و مسئولیت بر عهده کودک نیست و بر عهده والدین و مربیان می‌باشد. اینکه والدین و مربیان در درجه اول باید چه کنند تردیدی نیست که باید آموزش ببینند. اما اگر بگوییم برای مواجهه با آسیب‌های اجتماعی فضای مجازی در حوزه کودک چه کنیم؟ سه دسته عوامل برای والدین و مربیان و کودکان داریم. یکی عوامل باوراننده است، یعنی والدین و مربیان چه باورهایی نسبت به فضای مجازی و محتوای فضای مجازی برای کودک دارند، یک سری از والدین همیشه منفی باف هستند و همه چیز را برای کودک نادرست می‌دانند و اول باید با این باور غلط مبارزه کرد.

وی ادامه داد: یک سری کاملاً رها شده است که می‌گویند که نیازهای طبیعی کودک هرچه اقتضا کند، درست است. در بحث مربیان هم این چنین باورها وجود دارد. یکی هم موارد انگیزشی است که آیا اگر انگیزه و انگیزش کودکان برای استفاده از فضای مجازی زیاد است، راه این نیست که ما انگیزه و انگیزش آنان را برای استفاده از فضای واقعی افزایش دهیم تا کمیتی که مورد انتقاد است، کاهش پیدا کند. این نقد درست است. اگر کودکی در ۲۴ ساعت شبانه روز، ۸ ساعت از فضای مجازی استفاده کند حتی فضای مدیریت شده متناسب با سن و محتوای مورد تأیید، باز هم زیاد است. یعنی وارد فضای مجازی بودن اشتباه است. باید کودک در فضای واقعی آن بازی مجازی را تجربه کند. حتی خشم و خشونت که جز عواطف است باید در فضای واقعی تجربه شود. به این دلیل انگیزش‌های لازم را برای مابه‌ازا فعالیت‌های جذاب فضای مجازی برای کودک در فضای واقعی ایجاد کنیم و بعد عوامل بازدارنده است.

نقش مهم سه‌گانه محتوا، قانون و مهارت

داوری گفت: یعنی عوامل بازدارنده چه به عنوان یک والد برای منع کردن کودک، قفل کردن، محدودیت برنامه ها، دادن برنامه، زمان بندی در استفاده از فضای مجازی، مدیریت کمی و کیفی. این عوامل بازدارنده زمانی معنا پیدا می کند که با منطق کودک سازگار باشد وگرنه اثرات منفی دارد. علاوه بر سه گانه والدین، مربیان و کودک، یک سه گانه محتوا، قانون و مهارت داریم. چه چیزی کودکان، والدین و مربیان را به سمت استفاده از محتوای مفید می برد؟ آیا قانون است یا مهارت؟ آموزش مهارت استفاده از این فضا را به دست بیاورد. در یک سه گانه دیگر بحث روش ها، نگرش ها، فرهنگ این مسئله مطرح است که در بحث نگرش ها، روش ها و فرهنگ داریم و فرهنگ استفاده مورد توجه قرار گیرد. در ساختار و قانون و مجازات هم در تمام عوامل حداقل در بیشتر موارد، می بینیم برای هر چیزی ساختار گذاشته شده و قوانینی تعیین شده و مجازاتی برای آن پیش بینی شده است. این سه گانه توانسته خیلی کارآمد باشد. به این علت که عوامل پیش زمینه ای فرهنگی، نگرشی، روشی و مهارتی را ندیده ایم. مثال آن راهنمایی و رانندگی است. این همه قانون، این همه مجازات، این همه ساختار توانسته است فرهنگ رانندگی را افزایش دهد؟ خیر. و در موارد دیگر. بنابراین احساس می کنم با این چارچوب می توانیم برای مخاطبان پیام های جدی تری داشته باشیم.

این کارشناس علوم تربیتی در پاسخ به این سوال که از لحاظ محتوایی چه کاری باید انجام شود و چطور باید مواظب بود که کودکان دچار آسیب نشوند؟ عنوان کرد: با توجه به تجربه کشورهای که از تکنولوژی برای رده بندی سنی، تفکیک سنی و جنسی استفاده کرده اند، کار فنی باید انجام شود و کار سختی نیست. از منابع غیر معتبر استفاده نکنند، تولید محتوایی که هویت ندارد مورد تأیید نیست. ما وقتی از آسیب های اجتماعی حرف می زنیم یک حوزه بین رشته ای است یعنی حوزه ای بین روان شناسی به خصوص روان شناسی اجتماعی و جامعه شناسی است. محتوا و برندهایی که ناظر تربیتی دارند، کارشناس تعلیم و تربیت با توجه به رده سنی آن را تأیید می کند، استفاده کنند. در کشور ما متأسفانه چنین ساختاری وجود ندارد و حتی جایگاهی نداریم که بگویند مثلاً به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان مراجعه کنید و از اینها بپرسید که آیا اینها مورد تأیید شما هست یا خیر. یکی از مسائلی که می تواند در بحث قانونی و وظایف و مأموریت های سازمانی تعریف بشود این است که نهادهای مرتبط این کار را انجام دهند و به مردم بگویند چه برندها با چه شاخص هایی می توانند مفید باشند. حتی وزارت ارشاد اجازه تولید به هیچ تولیدی ندهد مگر آنکه کارشناس تعلیم و تربیت آن را تأیید کرده باشد.

در نظام رسمی ما کودکان برای زیست فردی و جمعی توانمند نمی شوند

وی بیان کرد: زمانی بحث بود که صدا و سیما هم باید این کار را انجام دهد. مثلاً می بینیم یکی از علما به عنوان کارشناس فرهنگی در یک مجموعه کار می کند اما کارشناس تعلیم و تربیت نداریم که بگویم فرد روان شناسی تعلیم و تربیت خوانده و فلسفه تعلیم و تربیت خوانده است. در حال حاضر فلسفه تعلیم و تربیت داریم که فلسفه برای کودک است. کارهای خوبی در این زمینه داریم اما حتی صدای اینها شنیده نمی شود. مثلاً که پژوهشکده علوم انسانی روی آن کار می کند، یکی از ضعف های بزرگی که کودکان ما توانمند نیستند تا یک خود مدیریتی داشته باشند، همین مبانی آموزشی و محتوای آموزشی است که در نظام رسمی ما وجود دارد. در نظام رسمی ما کودکان برای زیست فردی و جمعی توانمند نمی شوند. با توجه به اینکه یکی از ابعاد زیست، زیست فضای مجازی است که در آن توانمند نمی شوند و آموزش نمی بینند.

زر آبادی نماینده مجلس در مورد آموزش والدین و اینکه کدام نهاد باید این کار را انجام دهد گفت: در قضیه بزرگسالان متفاوت است. ما نباید دنبال این باشیم که چه ارگان و نهادی بزرگسالان را پیدا کند و به آنها آموزش بدهد. این وظیفه خود بزرگسال است که آموزش ها را پیدا و کسب کند. باید بستر آن آماده شود. باید کلاس هایی وجود داشته باشد که خوشبختانه هم وجود دارد (مثلاً کلاس های روان شناسی حتی در فضای مجازی تبلیغات دارند که چطور با کودکانتان برخورد کنید، چطور فضای مجازی را برای کودکانتان مدیریت کنید که البته منوط به این است که تأییدیه و مجوز است) از آموزش ها استفاده کنند. ضمن اینکه ما از یک بزرگسال انتظار داریم که در مورد ابعاد مختلف یک موضوع که قرار است با آن برخورد کند را مطالعه کند، چه کاری باید انجام دهد. متأسفانه ما معمولاً حاضر نیستیم هزینه اولیه را پرداخت کنیم و کارهای ارزان تر انجام می دهیم. مثلاً اگر کلاس با کیفیتی در زمینه آموزش وجود داشته باشد با یک استادی که بسیار با تجربه است و تجربه را به بهایی به دست آورده و قرار است آن را در کلاس به دیگران منتقل کند را رد می کنیم اما ۱۰۰-۲۰۰ تومان ارزان تر می دهیم اما ممکن است راهنمایی اشتباهی صورت گیرد و مسیر اشتباهی بروم.

والدین هزینه آموزش استفاده از فضای مجازی را پرداخت کنند

وی ادامه داد: من این مسئله در رفتار اجتماعی بسیاری از آدم ها دیده ام که این کار را انجام می دهند. یعنی هزینه

اولیه را کم می کنند و به نوعی زیرکی خود می دانند که مثلاً به کلاسی با هزینه ارزان تر اما با همان موضوع رفتیم. در صورتی که به نظرم اولاً شاخص هایی که در گستره تولیدات در کشورمان، مجوز می دهند، باید بحث های امنیتی و ایدئولوژیک بازنگری و تخصصی شود. در هر کاری که انجام می دهیم باید شاخص هایمان تخصصی باشد. نکته دیگر اینکه افراد باید به این باور برسند که اگر هزینه ای را پرداخت می کنید، بتوانند فرزند خود را طوری تربیت کنند که حتی در فضای مجازی یک فرد خود ساخته باشد و مهارت های زیادی کسب کند. حتی بسیاری از دشمنان در همین فضای مجازی قدرتمند شده اند.

وی گفت: فضای مجازی و چند ساعتی را که فرزند از آن استفاده می کند را در نظر بگیرید، اگر بخواهید همان مفاهیم را به او یاد بدهید باید بسیار هزینه کنید، کلاس ببرید، زمان بگذارید. این به مدیریت و آگاهی شما مربوط می شود. اگر این آگاهی را داشته باشید که اپلیکیشن، بازی و برنامه ای که برای فرزند نصب می کنید، توانایی های فرزند را افزایش دهد و بهتر است که والدین نیز هزینه کرده و این توانایی را کسب کنند و کنار کودک باشند. اشکالی که وجود دارد این است که وقتی فرزند در فضای مجازی است، والدین کنار فرزند نیستند یا اینکه وقتی در کنارشان هستند صبر و تحمل اشتباهات کودک را ندارند و توضیح می دهند و گاهی اعصاب کودک ناراحت تر است. بزرگسال باید شاخص و مطالعه داشته باشد و برای این دغدغه هزینه کند به کلاس برود و... و بزرگ کردن یک فرزند با شرایط کنونی و با رعایت استانداردها کار سختی است. آموزشی که خانواده ها باید برای خودشان در نظر بگیرند را نادیده می گیرند و در خصوص آن هزینه نمی کنند. سال بعد وقتی کودک گمراه شد و در مثلاً مسیر اعتیاد افتاد، چقدر باید هزینه کرد؟ یک تفکر اخلاقی اشتباه در ذهن کودک برود، چطور می توان آن را از ذهن کودک پاک کرد.

فضای مجازی ذهن افراد را تغییر می دهد

زرآبادی بیان کرد: فضای مجازی و حقیقی از نظر هویتی جایگاه برعکس دارد. ما در فضای حقیقی، نقاب بیشتری از نظر هویتی داریم. اما از نظر عملکرد روانی روی ذهن افراد، فضای مجازی می تواند ذهن افراد را تغییر دهد در حالی که در فضای حقیقی این شیب کند است. در فضای حقیقی ما باید در یک مکانی باشیم، در یک محل و با یک فرد واقعی برخورد داشته باشیم که آن فرد بتواند روان ما را تغییر دهد. اما در فضای مجازی آن روان خیلی تغییر می کند. اگر هویت شکل گرفته باشید مثلاً من حدود ۴۰ سال سن و با یک هویت شکل گرفته، سعی می کنم خودم را در جامعه کنترل کنم، زمانی که به فضای مجازی می روم ممکن است در آنجا خود واقعی ام را نشان دهم اما در مورد کودکی که هویت اش شکل نگرفته، وقتی وارد فضای مجازی می شود با شدت بیشتری تغییرات را نشان می دهد. ممکن است در فضای مجازی یک شکل و در فضای حقیقی شکل دیگری بشود. شاید به این علت است که می گویند آسیب در فضای مجازی تأثیر بیشتری دارد از نظر شتاب اثرگذاری است. چیزهایی که در فضای مجازی در این سن دیدم تا به حال در فضای حقیقی ندیدم.

اولیا می گویند چرا بچه ها اینقدر به فضای مجازی علاقه مند هستند می گویم چون برایشان جذابیت دارد. شما جذابیت رابطه با یک شخصی که در فضای مجازی می بینید را با یک شخص که در فضای حقیقی در اطراف خودتان است را مقایسه کنید. اگر شما جذاب باشید با شما بازی می کنند و وقت می گذارند اما متأسفانه شما برای کودکان جذاب نیستید

داوری کارشناس فضای مجازی نیز ادامه داد: دغدغه و فرهنگ سازی نشده که والدین بروند و از آموزش و مهارت های استفاده مناسب از فضای مجازی بهره من شوند هزینه پیشگیری نداریم و بعد که مشکلی ایجاد شد هزینه درمان می کنیم.

وی گفت: اولیا می گویند چرا بچه ها اینقدر به فضای مجازی علاقه مند هستند می گویم چون برایشان جذابیت دارد. شما جذابیت رابطه با یک شخصی که در فضای مجازی می بینید را با یک شخص که در فضای حقیقی در اطراف خودتان است را مقایسه کنید. اگر شما جذاب باشید با شما بازی می کنند و وقت می گذارند اما متأسفانه شما برای کودکان جذاب نیستید. خانواده ها در حال حاضر برای تست های کنکور و دانشگاه زیاد هزینه می کنند، حتی طلا می فروشند و هزینه برای کلاس کنکور می کنند. چون احساس نیاز کرده که مسیر توسعه و تعالی فرزند در این است. که در فضای مجازی این نیاز هنوز احساس نشده است.

خانواده ضعیف وارد فضای مجازی نمی شوند

زرآبادی نیز گفت: خانواده ای که خیلی ضعیف باشد وارد فضای مجازی نمی شود چون هزینه بر است. قیمت پایین

گوشی اسمارت بالاتر از سه میلیون است. هزینه ماهیانه اینترنت بالاست و طبقه اجتماعی خیلی ضعیف هزینه آن را تقبل نمی کند. آسیب های حوزه فضای مجازی مربوط به طبقه متوسط به بالاست چون هزینه بر است. آسیب های اقتصادی بیشتر مربوط به قشر ضعیف است که منجر به بیکاری، ترک تحصیلی، کودک کار و … می شود. قشر ضعیف بیشتر در فضای واقعی آسیب می بیند چون فضای مجازی هزینه بر است. ممکن است گوشی داشته باشند اما اولاً سرعت کار گوشی پایین است، کیفیت ندارد و … به نظرم با توجه به هزینه هایی که دارد، شاید کودک قشر متوسط به بالا بتواند در چندین ساعت خاص در فضای مجازی باشد. در اقشار پایین، سلامت روان حقیقی آسیب زا است که توصیه می شود روان شناسی برای خانواده های ضعیف بگذارند.

وی ادامه داد: با توجه به فشار اقتصادی در خانواده های کم درآمد امنیت غذایی کودکان در خطر است، کسی که امنیت غذایی نداشته باشد اصلاً نمی تواند فکر کند. یک سری کودک دارید که شاید گرسنه نباشند اما لزوماً مواد غذایی که مناسب برای رشد و فکر است به آنها نمی رسد. وقتی در مجلس با مرکز پژوهش های مجلس صحبت می کردم که راهکاری داشته باشیم که کودک امنیت غذایی داشته باشد. امنیت غذایی اقشار ضعیف جامعه از هر چیز دیگری اهمیت بیشتری دارد چون اینها تبدیل به افرادی می شوند که قادر به تفکر نیستند و آسیب های زیادی به بار می آورند. (بنده در ماه مبارک رمضان در فاصله بین سحر تا افطار مابین جلسه دوم تا سوم، نمی توانم خوب فکر کنم) چه انتظاری داریم که یک بچه در طول هفته ۲ تا ۳ شب چیزی نخورده و صبح به مدرسه بیاید و درس یاد بگیرد. مهمترین مسئله در قشر پایین، امنیت غذایی است که در روان شناسی به این مسائل، عوامل بهداشتی گفته می شود.

ایجاد کانونی برای آموزش والدین در مدارس تحولی بزرگ ایجاد می کند

داوری در ادامه این بحث تاکید کرد: در روان شناسی عوامل انگیزشی و عوامل بهداشتی مهم است. عوامل بهداشتی این است که فرد به صفر می رسد، وقتی فقر غذایی و بیماری دارد به صفر نرسیده و حال انگیزش ایجاد کنیم که فعالیتی را انجام بدهد! بعضی نیازمند توجه به این عوامل هستند. در خصوص مسائل نهادی و ساختاری، آموزش و پرورش یکی از مخاطبان ما است. ۱۴ میلیون دانش آموز یعنی ۲۸ میلیون پدر و مادر مخاطب آموزش و پرورش هستند که در ۱۱۰ هزار مدرسه رفت و آمد دارند. اگر هر مدرسه یک کانون برای آموزش والدین باشد، تحول ایجاد می شود. نهادی در داخل آموزش و پرورش به نام نهاد انجمن اولیا و مربیان وجود دارد که هم از نظر ساختاری و هم نظر بودجه و اختیارات تضعیف شده است و این نهاد در جایگاه واقعی خود قرار ندارد و مورد حمایت جدی نیست و دیگری صدا و سیماست.

وی بیان کرد: تضمین می کنم که اگر صدا و سیما وقت دو ساعته به این گروه بدهد و میزگردی در خصوص آسیب ها، فضای مجازی و مباحث مشاوره ای برای والدین و … بگذاریم، از برنامه ۹۰ پرطرفدارتر است یعنی نیاز جامعه به این مباحث وجود دارد اما جایی هنوز نتوانسته خوراکی ایجاد کند که آن را جذب کند. حتی گفتگوی ضبط شده در شبکه های مختلف پخش می شد، مخاطب زیادی پیدا می کرد و در سامانه خود ارزیابی کنند. بحث دیگر مشکلات بودجه ای و اقتصادی است. علیرغم اینکه مسئولان ارشد در خصوص آسیب های اجتماعی چه در فضای مجازی و چه در فضای حقیقی تأکید کردند ولی بودجه مناسبی برای آن در نظر گرفته نشد. مثلاً برای ما دوره تربیت مدرس آسیب های اجتماعی گذاشتند که حدود ۵۰ نفر بودیم که دوره دیدیم و قرار بود هر کدام در هر استان مدرس تربیت کنیم و آنها به مدارس بروند. دو سال متوقف شد و بودجه نیست تا ما به استان ها برویم تا این دوره را به مدرسین آموزش بدهیم و این طرح کشوری ایجاد شود و یا مدرس آموزش خانواده در کل تهران، تعداد کمی متخصص و دوره دیده داریم و این تعداد کافی برای این حجم از مخاطب کافی نیست. بعد از پایان جلساتی که می گذاریم به زور از دست سوالات اولیا فرار می کنیم پس نیاز است ولی تشدید نشده و احساس نیاز در آنها تحریک نشده و اگر مقداری بیشتر شود هزینه هم می کنند که نیازمند حرکت جدی است.